

## PRIELINKSNIS *APIE* ADMINISTRACINĖJE LIETUVIŲ KALBOJE

ESMINIAI ŽODŽIAI: prielinksnis *apie*, žodžio reikšmė, administracinė kalba, sintaksė, dokumentų pavadinimai.

Administracinėje kalboje bendrosios raiškos priemonės įgyja specifinių vartojimo ypatumų, atsižvelgiant į šios kalbos vartojimo srities specifiką. Nors administracinės kalbos normos nuo bendrinės kalbos normų menkai tesiskiria, tačiau šioje kalbos vartojimo srityje, kuri yra itin griežtai reglamentuojama, kalbos priemonių pasirinkimą lemia administracinio stiliaus ypatybės ir tam tikri specialieji reikalavimai. Viena iš būdingųjų administracinio stiliaus ypatybių – standartiškumas, kuris, viena vertus, padeda tiksliai ir vienodai išreikšti tas pačias mintis, kita vertus, platesnės reikšmės standartinės raiškos priemonės nukonkuruoja kitas, konkretesnius, įvairesnius reikšmės atspalvius turinčias raiškos priemones. Straipsnyje nagrinėjamas vienos iš dažnų administracinio stiliaus raiškos priemonių – prielinksnio *apie* konstrukcijų funkcionavimas ir jos santykis su konkuruojančiais raiškos variantais.

Straipsnio tikslas – aptarus prielinksnio *apie* reikšmes žodynuose ir kituose kalbotyros darbuose išnagrinėti jo vartojimo atvejus administracinėje kalboje ir prielinksnio *apie* konstrukcijos paplitimo priežastis ir konkurenciją.

Duomenys straipsniui rinkti iš skirtingose internetinėse duomenų sankaupose paskelbtų administracinių tekstų, kad geriau būtų atspindėta dabartinė vartoseną: daugiausia remtasi pastaraisiais metais Teisės aktų registre (TAR) ir Europos Sąjungos teisės aktų ir kitų viešųjų dokumentų bazėje „EUR-lex“ skelbtų dokumentų kalba, lyginimui ir pokyčiams išsiaiškinti imti duomenys iš *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno* (DLKT) administracinės literatūros dalies.

## PRIELINKSNIO *APIE* REIKŠMĖS BENDRINĖJE KALBOJE

Skirtinguose kalbotyros leidiniuose prielinksnio *apie* reikšmės apibūdinamos šiek tiek skirtingai. Glausčiausiai, labiausiai apibendrintai pagrindinės prielinksnio *apie* reikšmės pateikiamos DŽ<sub>6</sub>: čia nurodoma, kad prielinksnis *apie* vartojamas 1) žymint aptariamąjį dalyką;

2) žymint apytikrį laiką, matą, kiekį; 3) žymint daiktą ar vietą, aplink kurią ar ties kuria kas vyksta ar daroma.

DLKG šio prielinksnio reikšmių skiriama daugiau. Teigiama, kad prielinksnio *apie* konstrukcijos gali žymėti 1) slinkties kelią, juosiantį daiktą iš visų pusių (*apvažiavo apie ežerą*); 2) buvimo vietą iš visų (ar kelių) daikto pusių (*žmonės stovi apie laužą*); 3) veiksmo (paprastai kartotinio) vietą netoli daikto (*sukinėjas vyrai apie kalvę*); 4) kalbos, minties objektą (kalbėjo apie gaisrą, mąstė apie ateitį); 5) apytikrį laiką, kiekį ar vietą (*grįžo apie vidurdienį, susirinko apie šimtą žmonių, gyvena apie Šiaulius*) (DLKG 2006: 448).

Jonas Šukys (1998: 367–373) prielinksnio *apie* reikšmes dar kitaip sugrupavo. Jis teigia, kad prielinksnio *apie* konstrukcijos dažniausiai rodo vietą, – tiksliau, tam tikrą objektą, apie kurį aplink judama; apie kurį kas išsidėstę ratu; arti kurio vyksta kartotinis veiksmas; apie kurį kas sukama; prie kurio darbuojamasi; taip pat apytikrę vietą. Dar nurodoma, kad aptariamasis konstrukcijos gali reikšti apytikrį laiką ar kiekį, dažnai reiškia kalbamąjį ar mąstomąjį objektą. Kalbininkas pabrėžia, kad visų reikšmių prielinksnio *apie* konstrukcijos, priklausančios nuo daiktavardžio, virsta pažymimosiomis ir nusako daikto arba reiškinių požymį.

Tokios prielinksnio *apie* reikšmės yra būdingos bendrinei lietuvių kalbai apskritai.

## PRIELINKSNIŲ *APIE* KONSTRUKCIJŲ VARTOJIMAS ADMINISTRACINĖJE KALBOJE

Norint išsiaiškinti, ar kokios prielinksnio *apie* reikšmės būdingiausios administracinei kalbai, peržiūrėta po 500 prielinksnio *apie* vartojimo atvejų administracinės kalbos tekstuose, paskebtuose skirtingose internetinėse duomenų sancaupuose. Iš 500 peržiūrėtų DLKT sakinių, kuriuose vartojamos prielinksnio *apie* konstrukcijos, 273-imis atvejais *apie* konstrukcijos vartojamos kalbamajam dalykui žymėti, 215-oje sakinių vartojamos požymiui reikšti, 15-a žymi apytikrį kiekį, laiką ar vietą ir tik trys – vietą, aplink kurią judama. Išnagrinėjus 509-is prielinksnio *apie* vartojimo atvejus 2018 m. TAR skelbtuose dokumentuose paaiškėjo, kad 339-iuose sakiniuose prielinksnio *apie* konstrukcija yra pažymimoji, 164-iuose žymi kalbamąjį objektą, 6-iuose – apytikrį kiekį ar laiką; konstrukcijų, kurios žymėtų vietą, aplink kurią judama, nerasta. Peržiūrėjus 2017–2018 m. skelbtuose Europos Sąjungos verstinių dokumentų tekstuose rastus 504 sakinius su prielinksnio *apie* konstrukcijomis gauti labai panašūs rezultatai: 343 pažymimosios konstrukcijos, 154 atvejai, kai žymimas kalbamasis objektas, ir 7 sakiniuose prielinksnis *apie* vartojamas apytikriam kiekiui žymėti. Nors šis tyrimas ir nedidelis, tačiau atskleidžia esminius vartosenos polinkius.

Iš atliktos analizės rezultatų matyti, kad administraciniuose tekstuose prielinksnio *apie* konstrukcijos dažniausiai vartojamos dviem reikšmėmis: a) (kalbamajam, mąstomajam ar pan.) dalykui žymėti ir b) požymiui reikšti:

a) ***Apie licencijos išdavimą ar galiojimo panaikinimą*** priežiūros institucija ***praneša*** Juridinių asmenų registro tvarkytojui ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijai ir ***apie tai paskelbia*** priežiūros institucijos interneto svetainėje. Įstatymas, TAR, 2018 06 14, Nr. 9854; *Iš teisės akto turinio galima spręsti apie asmens socialinį statusą, fizinę būklę*. Įsakymas, TAR, 2018 10 31, Nr. 17558; *Saugos įgaliotinis kartu su kibernetinio saugumo vadovu periodiškai organizuoja naudotojų elektroninės informacijos saugos ir kibernetinio saugumo mokymus, įvairiais būdais informuoja naudotojus apie elektroninės informacijos saugą ir kibernetinį saugumą*. Nutarimas, TAR, 2018 12 04, Nr. 19662; *Pagal šio straipsnio 1 dalį išduodamos Sąjungos kvalifikacijos pažymėjimus valstybės narės, kiek įmanoma, išsaugo anksčiau suteiktas teises; tai visų pirma pasakytina apie 6 straipsnyje nurodytus specialius leidimus*. Direktyva (ES) 2017/2397, OL L 345, 2017 12 27; *Subjektas privalo būti įspėtas per sutartyje nustatytą terminą apie tai, kad sutartis nebus pratęsta*. Sprendimas, TAR, 2018 10 25, Nr. 16582;

b) *Vėliavos valstybė narė gali pateikti Komisijai išsamius duomenis apie Sąjungos žvejybos laivus, kurie atitinka reikalavimus vykdyti žvejybos operacijas trečiosios valstybės vandenyse pagal atitinkamą susitarimą*. Reglamentas (ES) 2017/2403, OL L 347, 2017 12 28; *Į Komisijos posėdžio protokolą įrašoma informacija apie galimą interesų konfliktą*. Įsakymas, TAR, 2018 12 03, Nr. 19614; *Be to, siekiant kuo labiau sumažinti riziką arba užkirsti kelią incidentams, susijusiems su medicinos priemonėmis, gamintojai turėtų nustatyti rizikos valdymo sistemą ir pranešimų apie incidentus bei vietos saugos taisomuosius veiksmus sistemą*. OL L 117, 2017 05 05; *ES etaloninės laboratorijos turi atitikti šiuos kriterijus: <...> turėti reikiamų žinių apie tarptautinius standartus ir geriausių praktiką*. OL L 117, 2017 05 05; *Skleisti idėjas apie bendrus strateginius Lietuvos tikslus, įgyvendinamus panaudojant ES investicijas* TAR, 2018 11 14, Nr. 18375.

Tiesa, daug rečiau prielinksnis *apie* gali būti pavartotas ir apytikriam laikui ar kiekiui žymėti, pvz.: *Vidutinė kelionės trukmė – apie 3 paras*. Sprendimas, TAR, 2015 12 09, Nr. 19486; *<...> bendros ES investicijos į infrastruktūrą siekia apie 50 mlrd. EUR*. Komisijos ataskaita COM/2018/066 final, 2018 02 14; *Prognozuojama, kad išmoką vaikui papildomai gaus apie 410 tūkst. vaikų, skurdo rizikos lygis vaikų nuo gimimo iki 18 m. amžiaus grupėje sumažės apie 2,7 proc. punkto (nuo 25,6 iki 22,9 proc.)*. LRV nutarimas, TAR, 2018 03 28, Nr. 4679; *Pagal COSME programą planuojama 2014 – 2020 m. SVV skatinimui skirti apie 2,3 mlrd. Eur*. Sprendimas, TAR, 2015 12 09, Nr. 19486; *Tokių klausimų buvo papildomai pateikta apie 20*

DLKT. Taip pat gali nurodyti vietą aplink objektą: *Išimtį sudaro privatūs miškai iki 100 m atstumu **apie** miško savininkų sodybas DLKT.* Apytikslis žymėjimas netinka dėl administraciniam stiliui keliamo tikslumo reikalavimo, todėl pastarosios reikšmės ir nebūdingos administracinei kalbai.

Taigi būdingosios prielinksnio *apie* reikšmės administracinėje kalboje yra dvi ir jas reikėtų išsamiau panagrinėti.

Prielinksnio *apie* konstrukcijos kalbamajam objektui (turiniui) žymėti vartojamos su veiksmoždziais, kurie reiškia a) paprasto kalbėjimo (ir girdėjimo) veiksmą (*kalbėti, sakyti, girdėti*); b) įvairius informacijos perdavimo atspalvius (*pranešti, informuoti, įspėti, priminti, paskelbti, užsiminti*); c) mąstymą, žinojimą (*galvoti, žinoti*) ir su tuo susijusius valios reiškimo veiksmus (*spręsti*); d) informacijos nurodymą (*nurodyti, pažymėti*), pvz.:

a) *Tai ypač svarbu tais atvejais, kai **kalbama apie** didesnius subjektus, pvz., korporacijas arba vyriausybinis subjektus, kurie paslaugų teikėjo paslaugomis naudojasi, kad aprūpintų savo įmonę IT infrastruktūra ar paslaugomis arba infrastruktūra ir paslaugomis.* Reglamentas COM/2018/225 final; *Tą patį galima **pasakyti apie** nusikalstamas veikas ir už jas skiriamas sankcijas.* Reglamentas COM/2018/225 final; <...> *ne mažiau kaip 75 procentų respondentų nurodytų, kad yra **girdėję apie** VMI vykdomas korupcijos prevencijos priemonės.* Įsakymas, TAR, 2017 05 12, Nr. 8056;

b) *Tais atvejais, kai asmens duomenų saugumo pažeidimas gali kelti pavojų duomenų subjektų teisėms ir laisvėms, **apie** asmens duomenų saugumo pažeidimą **turi būti pranešta Priežiūros institucijai.*** Įsakymas, TAR, 2018 10 26, Nr. 16705; *Nuomotojas turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį prieš terminą **apie tai** raštu **įspėdamas** nuomininką ne vėliau kaip prieš mėnesį.* Sprendimas, TAR, 2018 10 25, Nr. 16582; <...> *duomenų apie fizinio ar juridinio asmens pajamas, pelną ar turtą nepateikimas mokesčių administratoriui, siekiant išvengti mokesčių ar kitokių įmokų, kurių suma neviršija vieno šimto bazinių bausmių ir nuobaudų dydžių, po to, kai ši institucija raštu **priminė apie pareigą** juos pateikti, užtraukia baudą <...>* Įstatymas, TAR, 2017 11 28, Nr. 18857; <...> ***neužsimenama apie** vietovės tinkamumą ekstremaliam vandens sportui – jėgos aitvarų, buriavimui.* Sprendimas, TAR, 2015 12 09, Nr. 19486; *Priežiūros institucija taiko šias poveikio priemones: <...> **viešai paskelbia apie** šio įstatymo ir kitų šio įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų pažeidimą ir jį padariusį asmenį.* Įstatymas, TAR, 2018 06 14, Nr. 9854;.

c) *2017 m. gyventojų apklausų duomenimis, tik šiek tiek daugiau kaip pusė apklaustų **žinojo apie jų galimybes ir būdus** dalyvauti viešojo valdymo procesuose.* LRV nutarimas, TAR, 2018 03 28, Nr. 4679; *Jei susitariančioji šalis **sužino apie konkretų pavojų** konkrečiam skrydžiui*

arba skrydžių į kitos susitariančiosios šalies teritoriją arba iš jos serijai, **ji apie tai informuoja** kitą susitariančiąją šalį. Nutarimas, TAR, 2018 11 17, Nr. 20621; <...> iš teisės akto turinio galima **spřesti apie** asmens socialinį statusą, fizinę būklę. Įsakymas, TAR, 2018 10 31, Nr. 17558;

d) **Apie** kiekvieną prie sutarties pridedamą priedą **nurodoma** pačioje sutartyje. Įsakymas, TAR, 2018 10 31, Nr. 17558; *Jei poreikio vertinti nėra, apie tai pažymima.* Įsakymas, TAR, 2018 10 31, Nr. 17558.

Požymį reiškiančios prielinksnio *apie* konstrukcijos sudaromos su daiktavardžiais, paprastai turinčiais sąsają su veiksmažodžiais, kurie vartojami su šiuo prielinksniu. Atsižvelgiant į tai, kad būdingiausia prielinksnio *apie* konstrukcijų su veiksmažodžiais reikšmė žymėti kalbamąjį, mažomąjį dalyką, panašius reikšmės atspalvius galime matyti ir pažymimosiose konstrukcijose: prielinksnio *apie* konstrukcija apibūdinamas turinys, kuriuo pasižymi koks nors informacijos objektas. Jis gali būti žymimas veiksmažodiniu daiktavardžiu su priesaga *-imas* (paprastai veiksmažodžiai, iš kurių tie daiktavardžiai padaryti, valdo prielinksnį *apie*), pvz.: *Turistai labiausiai pasitiki kitų turistų nuomone bei atsiliepinimis apie* (plg. *atsiliepti apie*) konkrečius turizmo maršrutus, objektus ar suteiktas paslaugas. Sprendimas, TAR, 2015 12 09, Nr. 19486; *Bendras darbas, veiksmų koordinavimas ir informavimas apie* (plg. *informuoti apie*) vykdomą veiklą taip pat turėtų padėti veiksmingiau naudoti išteklius ir ekspertines žinias nacionaliniu lygmeniu. OL L 117, 2017 05 05; *Savivaldybės valdomai įmonei nepasiekus lūkesčių rašte nustatytų tikslų ar juos pasiekus iš dalies, iš Savivaldybės valdomos įmonės turi būti gautas raštiškas paaiškinimas apie* (plg. *paaiškinti apie*) priežastis, kodėl nepasiekti atitinkami tikslai ir kokių veiksmų bus imtasi. Sprendimas. TAR, 2018 12 07; *Keisti gyventojų supratimą apie* (plg. *suprasti apie*) mokymąsi visą gyvenimą. TAR, 2018 11 14, Nr. 18375.

Kita būdinga semantinė grupė daiktavardžių, su kuriais gali būti sudaromos prielinksnio *apie* konstrukcijos administracinėje kalboje, apibendrintai įvardija kalbamąjį ar mažomąjį dalyką, ypač dažnai vartojamos konstrukcijos su žodžiais *informacija* ir *duomenys*, pvz.: *Jeigu pateikti ne visi reikiami dokumentai, informacija apie trūkstamus dokumentus įrašoma į informacinį lapelį.* Sprendimas, TAR, 2018 10 03, Nr. 15664; *Bendrovė pagal kredito įstaigos pateiktus duomenis apie sumokėtas palūkanas apskaičiuoja lėšų poreikį pagalbai išmokėti.* Įsakymas, TAR, 2018 06 29, Nr. 10916; <...> *klientas profesionaliai dirba arba dirbo finansų sektoriuje ne trumpiau kaip vienus metus eidamas tokias pareigas, kurios reikalauja žinių apie klientui numatomas teikti paslaugas ar numatomus sudaryti sandorius.* Įstatymas, TAR, 2018 06 14, Nr. 9854; *pareiškėjas skunde remiasi abstrakčiais teiginiais apie patirtą neturtinę žalą.* Nutartis, TAR, 2018 06 04, Nr. 9154; *Skleisti idėjas apie bendrus strateginius Lietuvos tikslus, įgyvendinamus panaudojant ES investicijas.* TAR, 2018 11 14, Nr. 18375;

Administracinei kalbai būdingas informacijos objektas yra įvairūs dokumentai (informaciniai dokumentai) ar tam tikros įvardijamos dokumentų dalys ar pažymėjimai juose, pvz.: *Reikiama tiekėjo patirtis visų pirma gali būti įrodoma užsakovų **pažymomis apie** tinkamai įvykdytas ankstesnes sutartis*. Nutarimas, TAR, 2018 06 01, Nr. 9061; *Kai konkursą laimi dalyvis, pasiūlęs voke didžiausią sumą, bet į konkursą (aukcioną) neatvykęs, ne vėliau kaip per 7 darbo dienas nuo komisijos raštiško **pranešimo apie** konkurso (aukciono) rezultatus įteikimo turi atvykti pasirašyti konkurso (aukciono) protokolą*. Sprendimas, TAR, 2018 10 25, Nr. 16582; Nr. 20073; *Programos konkurso ar skelbiamos apklausos procedūros prasideda, kai perkančioji organizacija Aprašo 25 punkte nustatyta tvarka paskelbia **skelbimą apie** programos konkursą ar skelbiamą apklausą*. Nutarimas, TAR, 2018 06 01, Nr. 9061; *Komisija <...> kas ketverius metus teikia Europos Parlamentui ir Tarybai **ataskaitą apie** šio reglamento įgyvendinimą ir būsimus pokyčius*. Reglamentas (ES) 2018/643, OL L 112, 2018 05 02; *Aplinkos ministerija rengia Komisijos posėdį ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo Komisijos narių motyvuotų **išvadų apie** kiekvieną Projektą ir įvertinimo balų pateikimo Aplinkos ministerijai termino pabaigos*. Įsakymas, TAR, 2018 07 27, Nr. 12535; *Skatinant verslo ir savivaldos bendradarbiavimą formuoti palankią visuomenės **nuomonę apie** verslą ir verslumą*. Sprendimas, TAR, 2018 11 26, Nr. 19001; *Norminio pobūdžio sprendimo projekto tekste rengėjas privalo įrašyti **nuostatą apie** sprendimo paskelbimą Teisės aktų registre*. Įsakymas, TAR, 2018 10 31, Nr. 17558; ***Atžymas apie** dokumento vykdymą daro visi rezoliucijoje nurodyti asmenys, jos matomos visiems darbuotojams*. Įsakymas, TAR, 2018 10 31, Nr. 17558, *Šiuose įrašuose pateikiamas kiekvieno vertinimą atliekančio darbuotojo atsakomybės apibrėžimo pagrindimas ir **įrašai apie** kiekvieno iš jų atliktą atitikties vertinimo veiklą*. OL L 117, 2017 05 05.

## REKOMENDACIJOS DĖL PRIELINKSNIO *APIE* VARTOJIMĄ

Rekomendacijos dėl prielinksnio *apie* konstrukcijų normiškumo yra pateiktos *Kalbos patarimų* antrojeje *Sintaksės* knygelėje *Prielinksnų ir polinksnų vartojimas*. Norminėmis laikomos prielinksnio *apie* konstrukcijų su veiksmažodžiais vietos, objekto, apytikrio laiko, apytikrės vietos ir apytikrio kiekio reikšmės. Pabrėžiama, kad požymiui reikšti šis prielinksnis gali būti vartojamas su kalbėjimo ir panašių reikšmių daiktavardžiais. Taip pat nurodoma, kad kanceliarinėje kalboje *apie ką* netinka dokumentų antraštėse jų turinio bendrajai sričiai reikšti, pavyzdžiui: *Apie pavardžių rašymą (=Dėl pavardžių rašymo)* (nutarimas); *Apie premijų skyrimą (=Dėl premijų skyrimo)* (įsakymas), bet vartojama dokumentų antraštėse rūšiai reikšti: *pažyma apie gaunamą atlyginimą, pranešimas apie siuntinio įteikimą* (KP S2: 32). Panašiai prielinksnio



*apie* vartosenos ypatumus, tik daug plačiau, aprašė Jonas Šukys. Jis nurodo, kad prielinksnio *apie* konstrukcijos tinka nusakyti tik informacinių dokumentų turinio esmei ir pateikia pavyzdžių: *informacija apie derybų eigą, pranešimas apie reformos kryptis, pažymėjimas apie šeimoms sudėtį* (Šukys 1998: 367–373). Minėtuose leidiniuose apibūdinamos prielinksnio *apie* konstrukcijų taisyklingo vartojimo galimybės ir neteiktini atvejai.

KancKP teikiama labai aiški rekomendacija – konstrukcija su prielinksniu *apie* nerekomenduojama vartoti nei su daiktavardžiu *ataskaita*, nei su veiksmažodžiu *atsiskaiyti*: *ataskaita apie normų prisilaikymą (=normų laikymosi ataskaita), ataskaita apie 1996 metų darbą (=1996 metų darbo ataskaita)*“ (KancKP 2002: 38). Internetiniame šio leidinio variante (KancKP, 2007) ta nuostata sušvelninta.

Kaip matyti iš cituotų kalbos normas rekomenduojančių leidinių, kanceliarinėje (administracinėje) kalboje prielinksnio *apie* vartojimas gana aiškiai apribojamas dokumentų pavadinimuose, šis prielinksnis laikomas netinkama raiška, išskyrus informacinius dokumentus. Tokią išlygą nulėmė būdingoji šio prielinksnio konstrukcijos ypatybė – žymėti pranešamo dalyko turinį, todėl, savaime suprantama, informacinių dokumentų pavadinimuose prielinksnis *apie* tinka labiausiai. Tačiau vartojimo išimtis numatyta tik trimis žodžiams, įvardijantiems skirtingas dokumentų rūšis: *informacija, pranešimas, pažyma*. Tenka pripažinti, kad tai labiausiai paplitusios ir dažniausios informacinių dokumentų rūšys, tačiau yra poreikis šį sąrašą praplėsti. Pirmiausia, iš Europos Sąjungos dokumentų vertimų plinta *ataskaita apie*, ši konstrukcija gali būti vartojama ataskaitos turiniui apibūdinti, kai kitos raiškos priemonės (kilmininko junginys ar konstrukcija *ataskaita dėl*) netinka dėl reikšmės, galimos dviprasmybės ar kai jau užimta kilmininko pozicija, pvz.: *ataskaita apie darbuotojus* (plačiau argumentus žr. Vladarskienė 2009).

Kitas galimas atvejis – *įspėjimas apie*. Patikrinus TAR vartojimo atvejus, matyti, kad ši konstrukcija nėra dažna, tačiau prielinksnis *dėl* ne visada tinka dėl savo gana plačios reikšmės. Aiškių argumentų, kodėl ši konstrukcija negalėtų būti vartojama, nėra. Labiausiai jos vartojimą stabdo griežtokas reikalavimas prielinksnio *apie* konstrukcijų vengti dokumentų pavadinimuose. Tačiau reikia atkreipti dėmesį į tai, kad *įspėjimas* yra veiksmažodžio *įspėti* abstraktas, o šis veiksmažodis reiškia „iš anksto pasakyti, pranešti (nurodant pasekmes): *Į. ką nors apie pavojų.*“ (DŽ<sub>e</sub>) ir gali būti vartojamas su prielinksniu *apie*. Todėl tais atvejais, kai reikalingas toks informacinis dokumentas, jo pavadinime prielinksnio *apie* konstrukcija yra pateisinama, pvz.: ***Įspėjimas apie* galimą licencijos galiojimo sustabdymą panaikinamas, jeigu per įspėjime nurodytą terminą pašalinami nustatyti pažeidimai**. Nutarimas, TAR, 2018 02 23, Nr. 2879; ***Įspėjimas apie* galimą darbo su konkrečiu jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniu**

*sustabdymą įstatyme nurodytais atvejais įforminamas viršininko įsakymu. Įsakymas, TAR, 2017 07 04; Pareigūnui, kuriam iki teisės gauti visą senatvės pensiją įgijimo liko ne daugiau kaip 5 metai, įspėjimo apie galimą atleidimą iš vidaus tarnybos terminas dvigubinamas. Įstatymas, TAR, 2018 07 16, Nr. 12049.*

## PRIELINKSNIO *APIE* KONSTRUKCIJŲ KONKURENCIJA

Prielinksnio *apie* konstrukcijos gali būti pakeičiamos kitomis artimos reikšmės kalbos priemonėmis. Elena Valiulytė teigė, kad „prielinksnio *apie* su galininku konstrukcijas visada galima pakeisti vienu galininku, prarandant šiek tiek informacijos: šis linksnis tik nurodo objektą, be ryšio su išorinėmis aplinkybėmis“ (Valiulytė 1995: 60). Šis reikšmių skirtumas tiksliau apibrėžtas *Kalbos patarimuose*: „Objektui netiesiogiai nusakyti vartojama prielinksnio *apie* ir galininko konstrukcija, o tiesioginiam objektui reikšti – galininko linksnis“ (KP S2: 32). Administracinėje kalboje ši ypatybė tinkamai panaudojama tam tikriems atspalviams žymėti, pvz.: *Išduodančiajai institucijai gali prireikti žinoti apie šias aplinkybes* (plg. *žinoti šias aplinkybes*), *kad galėtų greitai reaguoti, galbūt surinkti elektroninius įrodymus iš kito paslaugų teikėjo*. Reglamentas COM/2018/225 final; *Jei susitariančioji šalis sužino apie konkretų pavojų* (plg. *konkretų pavojų*) *konkrečiam skrydžiui arba skrydžių į kitos susitariančiosios šalies teritoriją arba iš jos serijai, ji apie tai informuoja kitą susitariančiąją šalį*. Nutarimas, TAR, 2018 12 17, Nr. 20621.

Kita administracinėje kalboje dažna raiškos priemonė – prielinksnio *dėl* konstrukcija – agresyviai stumia prielinksnio *apie* konstrukcijas iš jam būdingų pozicijų, kur reikia konkrečiau nurodyti kalbamąjį arba mąstomąjį turinį. Administracinės lietuvių kalbos specialistas Pranas Kniūkšta (2005: 150) aiškiai skyrė prielinksnų *dėl* ir *apie* reikšmes ir patarė jų nepainioti. Abu šie prielinksniai administracinėje kalboje yra reikalingi skirtingiems reikšmių atspalviams išreikšti, tačiau reikėtų juos vartoti ten, kur jie tinka. Prielinksnis *apie* vartotinas, kai kalbama apie konkretesnius, o prielinksnis *dėl* – apie bendresnius, abstraktesnius dalykus, kurie dažnai žymimi veiksmažodžių abstraktais, ypač su priesaga *-imas (-ymas)*. Nors prielinksnų *apie* ir *dėl* reikšmės ir skiriasi, tačiau prielinksnio *dėl* konstrukcijos yra dažnesnės, nes jomis galima nusakyti daugiau prasmės atspalvių (Vladarskienė 2014). Prielinksnio *dėl* konkurencinė pozicija administracinėje kalboje yra geresnė dėl kelių priežasčių: pirmiausia, dėl plačios reikšmės ir didesnio paplitimo; antra, veikia analogijos dėsnis: raiškos pasirinkimui daro poveikį standartiniais pasakymais tapusios konstrukcijos su *dėl*; trečia, tam tikrą poveikį daro ir kalbos



rekomendacijos, nes jos dėl prielinksnio *apie* vartojimo administracinėje kalboje jos yra griežčiau suformuluotos, ir taip skatinamas prielinksnio *dėl* vartojimas (ypač neaiškiais atvejais).

#### PRIELINKSNIO *APIE* VIETA SAKINYJE

Kalbant apie prielinksnio *apie* tinkamą vartoseną, derėtų atkreipti dėmesį ir į jo vietą sakinyje (žodžių junginyje). DLKG (2006: 656) rašoma, kad prielinksninės konstrukcijos dažniausiai eina po pažymimojo daiktavardžio, taip įprasta dalykinėje kalboje, o ypač reikalinga administracinėje, kur siekiama itin aiškaus tikslumo. Tačiau pasitaiko atvejų, kai prielinksnis rašomas ne po to žodžio, kurį apžymi, apibūdina jo konstrukcija, pvz.: ***informacija*** žinoma iš patirties ***apie išmatuotų rodiklių variacijos priežastis*** (=informacija apie išmatuotų rodiklių variacijos priežastis žinoma iš patirties; ne patirtis apie priežastis, o informacija apie priežastis). Įsakymas, TAR, 2016 07 08, Nr. 19388; Nustatyti tikslinius Lazdijų r. sav. turizmo segmentus, jų poreikius ir tinkamiausius rinkodaros kanalus ***informacijos sklaidai apie regiono turizmo potencialą*** (=informacijos apie regiono turizmo potencialą sklaidai; ne sklaida apie turizmo potencialą, o informacija apie turizmo potencialą). Sprendimas, TAR, 2015 12 09, Nr. 19486; Nepakankamas ***informacijos kiekis apie ekstremalias vandens pramogas*** (=informacijos apie pramogas kiekis; ne ***kiekis*** apie pramogas, o ***informacija*** apie pramogas). Sprendimas, TAR, 2015 12 09, Nr. 19486); *asmenu, pateikusių prašymus dėl pažymų ar archyvinių dokumentų kopijų apie buvusį darbo užmokestį ir (ar) darbo stažą* (=dokumentų apie buvusį darbo užmokestį ir (ar) darbo stažą kopijų; ne kopijos apie darbo užmokestį, o dokumentų apie darbo užmokestį kopijos), *asmens duomenys*. Įsakymas, TAR, 2018 10 26, Nr. 16705; *Vaizdinis metodas – nukreiptas į vaizdinių formavimą apie vaiką supančio pasaulio objektus* (=vaizdinių apie vaiką supančio pasaulio objektus formavimą; ne formavimas apie pasaulio objektus, o vaizdiniai apie pasaulio objektus). Sprendimas, TAR, 2017 06 26, Nr. 10752.

Toks netinkamas žodžių tvarkos pasirinkimas didina dvejojo teksto suvokimo galimybę ir neatitinka administracinio stiliaus tikslumo reikalavimo.

#### IŠVADOS

Žodynuose nurodoma, kad prielinksnio *apie* konstrukcijos vartojamos žymint kalbos ar minties objektą; žymint apytikrį laiką, matą, kiekį; žymint daiktą ar vietą, aplink kurią ar ties kuria kas vyksta ar daroma; su daiktavardžiais žymi daikto ar reiškinio požymį.

Administracinėje kalboje prielinksnio *apie* konstrukcijos su veiksmožodžiais dažniausiai vartojamos kalbos ar minties objektui, o su daiktavardžiais – požymiui žymėti. Kitos reikšmės administracinei kalbai nelabai būdingos dėl šios kalbos vartojimo srities specifikos.

Nors kalbos rekomendacijų leidiniuose pateikiama įvairių apribojimų dėl prielinksnio *apie* vartojimo, tačiau dėl savo semantikos šis prielinksnis yra reikalingas, ir kitos, konkuruojančios raiškos priemonės ne visuomet gali jį pakeisti. Svarbi ir prielinksnio *apie* vieta konstrukcijoje: netinkamas žodžių tvarkos pasirinkimas didina dvejojo teksto suvokimo galimybę ir neatitinka administracinio stiliaus tikslumo reikalavimo.

## ŠALTINIAI

EUR-lex – Europos Sąjungos teisės aktų ir kitų viešų dokumentų bazė „EUR-lex“. Prieiga internete <http://eur-lex.europa.eu/lt/index.htm>.

T – Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas. Prieiga internete <http://tekstynas.vdu.lt/tekstynas/>.

TAR – Teisės aktų registras. Prieiga internete <https://www.e-tar.lt/portal/lt/index>.

## LITERATŪRA

DLKG 2006 – *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*, red. V. Ambrazas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.

DŽ<sub>e</sub> – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. 2011. Vyr. red. Keinys S. Šeštas (trečias elektroninis) leidimas, Lietuvių kalbos institutas. Prieiga per internetą <http://dz.lki.lt>.

KancKP 2002 – *Kanceliarinės kalbos patarimai*. Parengė Pranas Kniūkšta. 5-asis patais. leid., Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2002.

KancKP<sub>e</sub> 2007 – *Kanceliarinės kalbos patarimai*. Sud. Pranas Kniūkšta. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, internetinis leidimas. Prieiga internete <http://lkz.mch.mii.lt/Kanceliarinis>.

Kniūkšta P. 2005: *Administracinė kalba ir jos vartosena*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

KP S2 – *Kalbos patarimai*. Kn. 2. *Sintaksė: 2. Prielinksnų ir polinksnų vartojimas*. Sud. Rita Miliūnaitė, teksto aut. Aldonas Pupkis ir Jonas Šukys, vyr. red. Aldonas Pupkis. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2003.

Šukys J. 1998: *Lietuvių kalbos linksniai ir prielinksniai: vartosena ir normos*, Kaunas: Šviesa.

Valiulytė E. 1995: Ar galima atsiminti, užmiršti apie ką? – *Kalbos kultūra* 67, 56–62. Prieiga internete <http://www.bendrinekalba.lt/?67>.

Vladarskienė R. 2009: Dokumentų pavadinimų darymo polinkiai. – *Kalbos kultūra* 78, 79–89. Prieiga internete <http://www.bendrinekalba.lt/?78>.

Vladarskienė R. 2014: Prielinksnio *dėl* konstrukcijos administracinėje lietuvių kalboje. – *Bendrinė kalba* 87. Prieiga internete <http://www.bendrinekalba.lt/?87>.

Įteikta 2018 12 10

Priimta 2018 12 30

## THE PREPOSITION *APIE* IN THE ADMINISTRATIVE LITHUANIAN LANGUAGE

### *Summary*

The aim of the article is to discuss cases of the occurrence, frequency and competition of the preposition *apie* in the administrative language. The discussion is based on the analysis of the preposition *apie* meanings in both dictionaries and other linguistic works.

As outlined in the studied dictionaries, constructions with the preposition *apie* are used to indicate the following: the object of speech or thought; an approximate time, measure, quantity; the object or place of action; a feature of the object or phenomenon (when the preposition is used with nouns).

In the administrative language, constructions with the preposition *apie* are most often used with verbs to indicate the object of speech or thought, whereas constructions with nouns are used to indicate features. Their frequency is determined by semantic properties, i.e. the possibility to convey the content of a message, which is vitally important in the administrative language. Other meanings are less frequent in the administrative language due to the particularity of this language type usage. Although various limitations for the preposition *apie* usage are outlined in language usage publications, due to its semantics, this preposition is much needed and may not always be replaced with competing means of expression.

KEY WORDS: preposition *apie*, word meaning, syntax, administrative language, document titles.

RASUOLĖ VLADARSKIENĖ

Lietuvių kalbos institutas

Petro Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius

[rasuole.vladarskiene@lki.lt](mailto:rasuole.vladarskiene@lki.lt)